

Tukes-ohje 17/2017

Valtuutetut tarkastajat

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto

Sisältöalue Tarkentavia ohjeita sähkölaitteistoihin tarkastuksia tekevästä valtuutetuista tarkastajista
Kohderyhmät Valtuutetut tarkastajat ja siksi aikovat
Voimassaolo Toistaiseksi
Korvaa ohjeen (pvm, nro) 31.10.2005, S3-2005

VALTUUTETUT TARKASTAJAT

1 Johdanto

Sähköturvallisuuslaissa (1135/2016) annetaan määräykset mm. pätevyydestä ja ehtoista sähköalan varmennus- ja määräaikaistarkastustehtäviin. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) antaa tällä ohjeella täydentävät ohjeet valtuutettujen tarkastajien osalta.

Tämä ohje perustuu sähköturvallisuuslain (1135/2016) 46, 75, 76, 78 ja 79 §:iin.

2 Yleistä

Tässä ohjeessa esitettyä menettelyä noudattamalla täytetään sähköturvallisuuslain 78 §:ssä annetut määräykset. Ohje on pääosin laadittu sähkölaitteistojen valtuutetuille tarkastajille, mutta sitä voidaan soveltaa myös nosto-ovien valtuutettuihin tarkastajiin, hissiturvallisuuslaki (1134/2016) 64 ja 66 §. Monilta osiltaan esitettyjä asioita voidaan soveltaa myös valtuutettuihin laitoksiin ja arviointilaitoksiin.

Nosto-ovien valtuutetuksi tarkastajaksi hakevien on toiminnassaan ja jäljempänä esitettyjen kohtien mukaisissa selvityksissään erityisesti otettava huomioon uusien laitteiden tarkastuksessa sovellettava valtioneuvoston asetus koneiden turvallisuudesta 400/2008 (konedirektiivi 2006/42/EY).

Lisäksi valtuutetun tarkastajan on sähköturvallisuuslainsäädännössä tarkoitettuja julkisia hallintotehtäviä hoitaessaan noudatettava, mitä hallintolaissa (434/2003), sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa (13/2003), kielilaissa (423/2003) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään. Hän toimii myös virkavastuulla hoitaessaan näitä julkisia hallintotehtäviä, kuten myös arviointilaitoksen ja tarkastuslaitoksen henkilökunta (rikoslaki 604/2002 luku 40). Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

3 Valtuutetun tarkastajan ammattitaito

Valtuutetulta tarkastajalta (myöhemmin tarkastaja) edellytetään perehtyneisyyttä tarkastuksen kohteena oleviin laitteistoihin sekä niitä koskevien sähköturvallisuusalan määräysten tuntemusta niin, että hän kykenee havaitsemaan mahdolliset viat ja puutteet sekä arvioimaan niiden vaikutuksen turvallisuuteen.

Tarkastajan on tunnettava tarvittavat tarkastusmenetelmät ja -menettelyt sekä tarkastuksen tavoitteet. Tarkastajan on kyettävä asiantuntevaan tarkastustulosten arviointiin ja selkeään raportointiin, tarvittavine viittauksineen säädös- tai standardikohtiin.

Tarkastusoikeutta hakeva voi osoittaa ammattitaitonsa sillä, että hänellä on vähintään vastaava pätevyystodistus, joka edellytetään tarkastettavien kohteiden töiden johtajilakin, sekä useamman vuoden todennettu työkokemus tarkastettavien laitteistojen tarkastustoimintaan ja niiden sähköturvallisuuden perehdyttävistä tehtävistä.

4 Riippumattomuus ja puolueettomuus

Tarkastajan esteellisyyssperusteista on säädetty hallintolain (434/2003) 27 - 29 §:ssä. Hänen on oltava vapaa sellaisista organisatorisista, kaupallisista, taloudellisista ja muista seikoista, jotka voivat vaikuttaa hänen tarkastuspäätöksiinsä. Tarkastajan on siis oltava tarkastettavan kohteen osalta ns. kolmas osapuoli, jonka on täytettävä mm. seuraavat vaatimukset:

- 1) Tarkastaja on riippumaton toiminnassa mukana olevista osapuolista. Niinpä tarkastaja ei voi olla tarkastamansa laitteiston suunnittelija, valmistaja, toimittaja, asentaja, ostaja, huoltaja tai haltija taikka tällaisen edustaja tai palveluksessa oleva. Riippumattomuuden katsotaan vaarantuvan myös, jos laitteistoon edellä mainitusti sidoksissa olevalla yrityksellä tai laitoksella on määräämisvalta siihen yritykseen, jon-

ka palveluksessa tai edustaja tarkastaja on. Tällainen tilanne on yleensä mm. konserniyhtiöissä.

- 2) Tarkastaja ei saa osallistua sellaiseen toimintaan, joka vaarantaa hänen tarkastustoimintansa sekä päätöstensä riippumattomuutta ja puolueettomuutta. Hän voi toimia myös muissa kuin tarkastustehtävissä, kunhan hänen riippumattomuutensa ja puolueettomuutensa ei siitä vaarannu.
- 3) Tarkastajan tarkastustoiminta sekä päätösten riippumattomuus ja puolueettomuus eivät saa vaarantua muustakaan syystä.

Tarkastajan on tarvittaessa määriteltävä ja dokumentoitava organisaationsa vastuut ja raportointisuhteet. Jos tarkastaja on sähköurakointia tai muita sähköalan toimintoja harjoittavan organisaation palveluksessa, on toimintojen väliset suhteet ja vastuut sekä päätösvallat määriteltävä selvästi. Tarkastajan on oltava organisaatiossa sellaisessa asemassa, etteivät sen mahdolliset muut toiminnot voi vaikuttaa hänen tarkastuspäätöksiinsä.

Huomattava on, että riippumattomuuden ja puolueettomuuden katsotaan tavallisesti vaarantuvan myös, jos tarkastaja tai hänen edustamansa organisaatio osallistuisi tarkastuksessa mahdollisesti todettujen puutteiden korjaamiseen.

Tarkastajan on otettava itse huomioon mahdolliset muut puolueettomuutta ja riippumattomuutta heikentävät seikat. Tällaisia voivat olla mm. läheiset sukulaisuus- tai liikesuhteet tarkastettavan kohteen kanssa luetelmakohdan 1 mukaisesti sidoksissa olevaan.

5 Valtuutetun tarkastajan toiminnan laatu

Hallintolain (434/2003) asettamat ns. hyvän hallinnon vaatimukset mm. edellyttävät, että päätökset (pöytäkirjat/todistukset) ovat selkeitä ja riittävästi perusteltuja niin, ettei jää epäselväksi, onko laitteisto määräysten mukainen ja täytyykö tarkastuksen tulosten johdosta ryhtyä toimenpiteisiin mahdollisten puutteiden korjaamiseksi. Lisäksi oleellisia seikkoja tarkastuspäätöksiin liittyen mm. ovat oikaisu/valituskanavien ja -ohjeiden esittäminen sekä läsnäolomahdollisuuden varaaminen tarkastustilaisuuteen asianosaisille (esim. haltija, rakennuttaja, tilaaja).

Tavallisesti tarkastuspöytäkirjat/todistukset liitteineen ovat myös julkisia asiakirjoja. Salassapidon (621/1999 § 11 ja § 24) osalta kyseeseen voivat tulla liike- ja ammattisalaisuudeksi katsottavat asiat, mutta eivät yleensä tekniset puuteluettelot, joista ei ilmene esim. yksityiskohtaisia teknisiä spesifikaatioita asennuksen tai laitteiston toiminnasta.

Tarkastaja ei saa asettaa tarkastuspalveluja haluaville kohtuuttomia taloudellisia tai muita vaatimuksia - hänen on menettelyissään noudatettava tasapuolisuutta.

Toimintansa laadun osoittamiseksi tarkastajalla on oltava ajan tasalla oleva kirjallinen laatuohjeistus. Siinä kuvataan ja todennetaan tarkastustoiminnassa noudatettavat ehdot ja menettelyt. Ohjeistuksesta tulee ilmetä mm. kohdissa 5.1 - 5.4 esitetyt tiedostot.

5.1 Tarkastusmenettelytiedosto

Tällä tiedostolla osoitetaan ja todennetaan dokumentoidut menettelytavat sen toteamiseksi, että tarkastettavalle kohteelle määritellyt vaatimukset ja sähköturvallisuuslain perusteella asetetut vaatimukset täyttyvät. Tähän tiedostoon kuuluu myös dokumentoidut ohjeet tarkastusten työturvallisuudesta.

Tarkastusmenettelytiedostosta ilmenevät riittävät tiedot tarkastuksen suunnittelusta ja tarkastustekniikasta. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota poikkeaviin tarkastusolosuhteisiin (jännitetyöt, saneerauskohteet, lääkintätilat, räjähdysvaaralliset tilat yms.). Tässä ilmenevät myös ne menettelyt ja tarkoitukseen soveltuvat toimintaohjeet, joilla välteään tarkastettavan kohteen turmeltuminen ja vahingoittuminen tarkastuksen aikana.

Tiedostossa esitetään myös menettelyt tarkastajan työntilajalle tarkastuksestaan laatimasta raportista ja/tai todistuksesta/pöytäkirjasta. Sen on sisällettävä kaikki tutkimustulokset ja vaatimustenmukaisuutta koskevat päätökset, jotka on tehty tarkastuksen tuloksen perusteella. Samoin siinä on oltava kaikki se informaatio, joka tarvitaan niiden ymmärtämiseen ja tulkintaan.

5.2 Koulutustiedosto

Tämän tiedoston dokumenteilla todennetaan, että tarkastajan koulutus, asiantuntemus ja ammattitaito pysyvät ajan tasalla niissä teknisissä ja hallinnollisissa kysymyksissä, joihin hän työssään osallistuu.

Tarkastajan odotetaan ottavan osaa yhteistyöhön ja kokemustensa vaihtoon muiden valtuutettujen tarkastustahojen kanssa toimintatapojen yhdenmukaisuuden varmistamiseksi sekä seuraavan toiminnassa sovellettavien standardien ja säännösten kehittämistä.

5.3 Hallintatiedosto

Tällä tiedostolla osoitetaan, että tarkastajalla on tarkastussopimuksille tai työtilauksille menettely, jolla todennetaan, että työ kuuluu tarkastajan pätevyysalueeseen ja että hänellä on riittävät resurssit vaatimusten täyttämiseksi. Sillä todennetaan myös se, että tarkastaja ei ota riippumattomuuttaan ja puolueettomuuttaan vaarantavaa työtä vastaan.

5.4 Seurantatiedosto

Tällä kaikkiin laatuohjeistuksen toimintoihin liittyvällä tiedostolla todennetaan menettelytavat laatuohjeistuksen dokumenttien ajantasaisuuden, saatavuuden ja riittävän seurannan varmistamiseksi.

Tässä selvitetään, miten tarkastaja pitää ajan tasalla ja arkistoi työhön liittyvät ohjeet, standardit tai muut menettelyohjeet, työlisterit, tarkistuslistat ja viitetiedot, jotka liittyvät tarkastajan työhön.

Tiedostossa esitetään dokumentoidut menettelytavat ohjeistuksessa havaittujen poikkeamien, korjaavien toimenpiteiden sekä asiakas- tai muun palautteen keräämiseksi, käsittelemiseksi ja päätösten tekemiseksi.

6 Muut edellytykset

Tarkastajan on itse suoritettava vastaanottamansa tarkastustehtävät. Hänellä on aina vastuu vaatimustenmukaisuuden päättämisestä ja hänen on todettava, onko tarkastet-

tavalle kohteelle tehty kaikki tarvittavat valmistelevat toimenpiteet - kuten käyttöönototarkastus, tarvittavat mittaukset ja loppupiirustukset. Kaikki tiedot on raportoitava oikein, tarkasti ja selkeästi.

6.1 Työvälineet

Tarkastajalla on oltava käytettävissä tarkastustoimintojen tekemiseen soveltuvat työvälineet. Riittäviksi mittavälineiksi katsotaan vastaavat kuin tarkastettavan kohteen rakentajaltakin edellytetään.

Välineisiin liittyvien tietoihin kuuluu tavallisesti tiedot tunnistuksesta sekä ohjeistus tarvittavasta kalibroinnista, huollosta ja kunnossapidosta, joiden toimenpiteet ja tulokset on oltava jäljitettävissä. Mittalaitteen kalibroinnissa kannattaa ottaa huomioon, mitä suureita laitteella on tarkoitus mitata ja miten tarkkoja tuloksia tarvitaan määräysten mukaisuuden varmentamisessa.

Tarkastajan on myös varmistettava välineiden jatkuva turvallinen käyttö ja soveltuvuus aiottuun käyttöön. Havaitessaan mittalaitteissa vikoja tarkastajan on tutkittava vikojen vaikutus myös aiempiin tarkastuksiin.

Jos tarkastaja käyttää tietokoneita tai automaattisesti toimivia laitteita tarkastusten yhteydessä, hänen on varmistettava, että tietokoneen ohjelmisto on testattu ja soveltuu käyttöön. Tarkastajan on huolehdittava myös tietojen suojaamisesta ja tietoturvasta.

6.2 Sähköturvallisuusalan säännökset

Tarkastajalla edellytetään olevan käytettävissä tarpeelliset sähköturvallisuutta koskevat säännökset, määräykset ja ohjeet. Näitä ovat ainakin Tukes-ohjeessa S10 kulloinkin vahvistetut sekä sähköturvallisuustutkinnoissa edellytetyt julkaisut.

Lisäksi tarkastajalla on oltava käytettävissään tarkastustoimintansa kannalta tarpeelliset erikoisjulkaisut sekä tarpeellisessa määrin keskeisimmät aiemmin voimassa olleet julkaisut.

6.3 Vastuuvakuutus

Tarkastajalla on oltava toimintansa kannalta riittävä vastuuvakuutus toiminnassa mahdollisesti aiheutuvien vahinkojen korvaamiseksi, ellei korvausvelvollisuus ole esim. lainsäädännöllä muutoin järjestetty. Vakuutus voi myös olla sillä organisaatiolla, josta tarkastajan toiminta mahdollisesti on osa tai jonka palveluksessa hän on.

7 Ilmoitukset

Tarkastajan on viipymättä ilmoitettava Tukesille muutoksista, joilla on vaikutuksia asetettujen vaatimusten täyttymiseen. Ilmoitettavia asioita ovat mm.

- yhteystietojen muutokset,
- toimialueen muutokset sekä
- riippumattomuuden ja puolueettomuuden vaarantavat muutokset henkilön palvelussuhteissa muihin yrityksiin tai näiden omistussuhde- tms. järjestelyt.

Valtuutetun tarkastajan on annettava Tukesille vuosittain kertomus toiminnastaan. Vuosikertomus annetaan kalenterivuositain maaliskuun loppuun mennessä erillisen ohjeen mukaisesti. Kertomukseen sisällytetään mm. seuraavia tietoja:

- tiedot tarkastajan toiminnasta yleensä,
- eri tyyppisille sähkölaitteistoille suoritettujen tarkastusten lukumäärät,
- havaittujen puutteiden määrät, tyypit ja vakavuusasteet sekä määrätyt uusintatarkastukset,
- tarkastustoimintaan liittyneet havaitut ongelmat ja kehitystarpeet,
- toimenpiteet tarkastustoiminnan laadun ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi,
- asiakaspalautteiden määrä, aiheet ja niistä aiheutuneet toimenpiteet sekä
- tiedot muista soveltuvista asioista.

8 Hakeminen

Vapaamuotoiset hakemukset valtuutetuksi tarkastajaksi lähetetään osoitteella:

kirjaamo@tukes.fi

tai

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes)
PL 66
00521 HELSINKI

Hakemuksessa on oltava hakijan nimi, postiosoite, muut yhteystiedot ja päiväys. Lisäksi on esitettävä seuraavat asiat:

- a) hakijan pätevyys ja haettavan hyväksynnän laajuus
- b) laatuohjeistus ja miten siihen liittyvät tiedostot (kohta 5) on toteutettu,
- c) työ- sekä mittavälineet ja niihin liittyvät ohjeet (kohta 6.1),
- d) sähköturvallisuusalan säädökset (kohta 6.2)
- e) vastuuvakuutus sekä sen kattavuus ja suuruus (kohta 6.3) ja
- f) organisaatio, josta tarkastustoiminta harjoitetaan sekä menettelytavat puolueettomuuden ja riippumattomuuden varmistamiseksi.

Samalla kannattaa ilmoittaa tarkoituksenmukainen maantieteellinen toimialue, jossa tarkastuspalveluja on etupäässä tarkoitus tarjota.

Kohta b voidaan osoittaa **joko** tunnustetun ja puolueettoman sertifiointielimen antamalla lausunnolla **taikka** liittämällä laatuohjeistus hakemukseen.

9 Hyväksyminen

Todettuaan, että asetetut vaatimukset täyttyvät, Turvallisuus ja kemikaalivirasto hyväksyy henkilön valtuutetuksi tarkastajaksi.

Hyväksymiseen voidaan liittää ehtoja ja rajoituksia ja se on määräaikaisesti voimassa, jona aikana Tukesin on voitava todeta myös käytännön tarkastusmenettelyjen asianmukaisuus ennen kuin hyväksyminen voidaan uusia.

Tavallisesti ensimmäisen hyväksymisen määräaika on noin vuosi ja seuraavien viisi vuotta. Mikäli tarkastustoimintaa on tarkoitus jatkaa määräajan jälkeen, on Tukesille toimitettava hakemus, josta ilmenee todennetut ja luotettavat selvitykset:

- ammattitaidon ylläpidosta,

- laatuohjeistuksen ja toimintaan liittyviä dokumenttien (säännökset, määräykset ja ohjeet jne.) ajantasallapidosta,
- tarkastustoiminnan menettelyjen seuraamisesta yleisesti ja oman toiminnan kehittämisestä,
- mitta- ja työvälaineiden asianmukaisuudesta huolehtimisesta,
- tarkastustoiminnan riippumattomuudesta ja puolueettomuudesta huolehtimisesta,
- vastuuvakuuttamisesta sekä
- Tukesin valvonnan yhteydessä mahdollisesti havaittujen poikkeamien korjaamisesta.

Tarvittaessa hyväksymisen uusimisen yhteydessä voidaan toimittaa myös koko laatuohjeistus. Hyväksymispäätöksestä veloitetaan Tukesin kulloinkin voimassa olevan hinnaston mukaisesti (www.tukes.fi).

10 Voimassaolo

Tämä Tukes-ohje korvaa 31.10.2005 päivätyn ohjeen S3-2005 ja tulee voimaan heti. Ohje on voimassa toistaiseksi.

11 Lisätietoja

Muutokset ohjeen edelliseen versioon liittyvät pääosin siihen, että uutta ohjetta on täsmennetty vastaamaan joulukuussa 2016 muuttuneita sähköturvallisuussäädöksiä.

Ohjeesta saa lisätietoja Tukesista, puhelin +358 29 5052 000, www.tukes.fi.

Tämä ohje on tulostettavissa Tukesin Internet-sivuilla www.tukes.fi. Ohjeeseen liittyvää lainsäädäntöä löytyy osoitteesta www.tukes.fi.

Pääjohtaja Kimmo Peltonen

Johtaja Päivi Rantakoski